

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 303:33

Герасименко Ю.С.,
к.е.н., викладач

Харківський національний аграрний університету ім. В.В. Докучаєва

ПОНЯТТЯ МЕТОДОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті узагальнені різні трактування поняття «методологія» в літературних джерелах. Підкреслено важливу роль методології в економічній науці, а також розглянута її головна мета. Визначено функції, які реалізує методологія; виділено кілька рівнів методології. В даній статті розкрито поняття методології економічних досліджень в аграрному секторі.

Ключові слова: методологія, постулати в науці, економіка, методи пізнання, виробництво, перетворення дійсності, процес пізнання, духовна творчість, методи дослідження, практика.

Постановка проблеми. В науці є декілька базових понять та принципів, спираючись на які будується сам її каркас. Їх, порушення, або недотримання встановлених вимог може піддати сумніви отримані результати та чистоту проведених досліджень. Ще великий фізіолог І.П. Павлов відмічав: «Метод найперша основна річ. Від методу, від способу дії залежить вся серйозність дослідження. Вся справа в гарному методі» [1, С. 16]. Більш того, відомий крилатий вислів філософа Л. Фейербаха про «людину як центр усієї методології» [2]. В даному випадку можна також згадати ще більш відомий вислів філософа Давньої Греції Протагора, який свого часу висловив думку «людина - міра всіх речей» [3]. Відволікаючись трохи від теми даної статті, слід сказати, що наведена цитата визвала в науковому співтоваристві широку дискусію. Стосовно економіки, було висунуто протилежний тезис про «економіку в людині» з розглядом суспільного процесу як руху до «економіки в людині» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічний аналіз у структурі економіко-теоретичних та історико-економічних досліджень повинен бути пов'язаний з системою сучасних наукових уявлень щодо змісту та дослідних завдань методології економічної теорії. Науковий метод характеризує структуру, процедуру, особливості організації та проведення наукової діяльності й одержання її результатів.

Як відмічає І. Стюарт – одна з головних функцій методології полягає в тому, щоб передбачити перспективи [5, С. 7]. При цьому, з точки зору автора головне завдання методолога полягає в тому, щоб поставити прямі і незручні питання: Що ми робимо? Чому ми це робимо? Робимо ми це правильно? Історія економічної теорії – це історія економічної методології, оскільки за висловом М. Блауга, «всі твердження в історії науки мають методологічний підтекст ... і всі твердження про методологію науки точно також мають історичний підтекст» [6, с. 81].

Дж. Робінсон назвала методологію «свого роду скринькою з інструментами». «Вона відображає спробу розробити метод економічного дослідження і тому може сприяти нашому пізнанню реальної дійсності лише опосередкованим чином. Лише застосовуючи свій інструментарій при дослідженні фактів, що спостерігаються, економісти можуть побудувати таку модель реальної дійсності, розробці якої і має слугувати створений інструментарій» [7, с. 37].

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення поняття методології економічних досліджень в аграрного секторі.

Виклад основного матеріалу. А. Гальчинський також підкреслює особливо важливу роль методології в економічній науці: «Знання основ методології - це ключ для пізнання економічної теорії з середини, до творчого осмислення науково-теоретичних постулатів, усвідомлення того, як економіс-

ти формують інструментарій свого аналізу, аргументують наукові узагальнення [8, С. 12]. Таким чином, один з головних постулатів в науці - це методологія. Взагалі вважається, що метод (греч. *methodos* - шлях, спосіб дослідження, викладу) - система правил і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей природи, суспільства, мислення; планомірний шлях, спосіб досягнення певних результатів у науковому пізнанні й практичній діяльності; взагалі прийом, спосіб або спосіб дії [9]. Методологія допомагає дослідникам і окремим економічним явищ і процесів, різних економічних систем усвідомити загальні закономірності самого процесу пізнання, розкриття істини, її критеріїв тощо [10].

Але, як справедливо відмічає В. Андрійчук поняття методології - не має єдиного трактування в літературних джерелах, у тому числі й у довідниках, що можна пояснити його складністю та багатозначністю [11]. В великому тлумачному словнику В.Т. Буселя поняття «методологія» висвітлюється під двома кутами зору. Перша позиція трактує її як вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу, а друга як сукупність методів дослідження, що застосовується в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта пізнання [12]. В «Філософському словнику» методологія характеризується як «1) сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, що використовуються в будь-якій науці; 2) галузь знання, що вивчає засоби, передумови і принципи організації пізнавальної і практично-перетворювальної діяльності» [13, С. 278].

Таким чином, поняття методології науки вживається в самих різних тлумаченнях. Іноді під методологією розуміється вся філософія взагалі або філософія науки зокрема. Звичайно, методологія найтісніше пов'язана з філософією, оскільки саме філософії служить світоглядною основою будь-якої методології. В той же саме час В. Андрійчук підкреслює, що ні в філософії, ні в інших науках не виділяється окремий розділ (розділи) про методологію, тобто як вчення, якому мають бути притаманні такі властивості, як змістовність, цілісність, логічність і структурованість [11, С. 87].

Сучасна філософія науки становить загальнонаукове підґрунтя та когнітивну основу

для реалізації методологічної рефлексії історичного розвитку економіко-теоретичного знання в цілому, його окремих етапів наукової зрілості та відповідних їм типів наукової раціональності зокрема.

Нерідко під методологією науки розуміють сукупність будь-яких, досить загальних методів дослідження. При такому підході зникає різниця між універсальними теоретико-пізнавальними методами приватних наук, не кажучи вже про те, що ніяка проста сукупність методів не становить ще методології. Це скоріше об'єкт дослідження методології як загального вчення про метод. З другого боку, існує і занадто вузький погляд на методологію, коли вона розглядається як теоретична основа деяких спеціальних, досить приватних прийомів і засобів аналізу.

В цьому зв'язку Г. Рузавін відмічає, що в даному випадку швидше говорити тут про методику [14]. Далі він робить висновок, що і надмірно широке, розширювальне, і надмірно вузьке, обмежувальне поняття методології науки не можуть вважатися правильними, так як вони не виділяють особливий предмет цієї науки і не аналізують ті специфічні поняття, засоби і способи дослідження, які вона використовує. Головною метою методології науки є вивчення тих засобів, методів і прийомів дослідження, за допомогою яких здобувається нове знання в науці.

Однак методологія потребує більш широкого - цілісного підходу, що передбачає включення до предмета дослідження не лише об'єкта, а й суб'єкта економічної діяльності, зосередження уваги на їх взаємозалежності та взаємодії [8]. Хоча при цьому слід наголосити на відносності понять суб'єкта та об'єкта в економічних дослідженнях від сфери науки. Суб'єктом може бути окремий індивід, колектив, соціальна група, клас і суспільство загалом. Якщо цю роль виконує суспільство, до суб'єкта входять різноманітні прилади, експериментальні установки, комп'ютери тощо, тоді як на рівні індивідуума вони виступають лише засобами, умовами діяльності суб'єктів [15, С. 187].

Таким чином, методологія як загальне вчення про метод не зводиться до простої сукупності ні приватних, ні загальних методів дослідження. При аналізі як конкретних, так і більш загальних методів дослідження вона вивчає перш за все можливості і межі

застосування цих методів в процесі досягнення істини, їх роль і місце в пізнанні.

Слід окремо підкреслити, що економіка як суспільна наука має свої особливості, які відрізняють її від природних наук. Так, Степаненко С.В. [16] виділяє такі відмінності:

- соціальна система має надзвичайну складність і комплексність, обумовлені поєднанням у них фізичних, біологічних та соціальних процесів;
- соціальна система, на відміну від біологічної, є відкритою;
- на відміну від біологічних систем, у яких зворотні зв'язки виявляються як "подразнення – реакція", у соціальних системах вони формуються і здійснюються на основі знань, досвіду, інформації, що вирішальним чином впливає на цілісність та функціонування соціальної системи;
- у практичній діяльності людей формуються й реалізуються їхні індивідуальні та спільні цілі.

При дослідженні економічних явищ, як відмічає академік В. Геєц необхідні певні застереження, які свідчать про те, що в суспільстві мало абсолютних законів, а здебільшого спостерігається дуже специфічний їх прояв залежно від різного культурно-історичного контексту [17]. Наслідок цього, по-перше, стало, на думку автора, став певний виклик сучасному шаблону неоліберальної економічної науки. По-друге, необхідність подолати дуже поширений вульгарний об'єктивізм, успадкований від методології нашого минулого. По-третє, необхідно зробити акцент на домінуванні розвитку на власній основі, в якому є важливою історична традиційність, яка має об'єктивістську природу, що особливо важливо в умовах глобалізації процесів і необхідності дотримання принципу рівноправності. По-четверте, необхідно забезпечити пріоритет стратегічних підходів, які в сучасному житті часто мінімізовані при напрацюванні та реалізації політики в багатьох сферах життєдіяльності людини [17, с.8].

В контексті даної проблеми слід відмітити позицію І. Сулова, який виділяє загальні, загальнонаукові та поняття економічної науки, вироблені на попередніх етапах розвитку науки, а також економіко-математичні й статистичні методи [18].

С.В. Мочерний основними структурними підсистемами методології економічного дослідження на абстрактному рівні вважає:

- 1) загальні;
- 2) загальнонаукові;
- 3) специфічні;
- 4) дисциплінарні та міждисциплінарні [10].

Далі він наводить основні структурні підсистемами діалектичного методу дослідження в економічній теорії є:

- 1) філософські принципи, до яких належать принципи матеріалізму, розвитку, саморуху, відображення, суперечності, детермінізму, взаємодії, об'єктивності тощо;
- 2) загальнонаукові принципи, до яких належать системний, структурно-функціональний, моделювання та ін.;
- 3) закони діалектики, які водночас виконують гносеологічну функцію. До них належать закони єдності і боротьби суперечностей, кількісно-якісних змін та заперечення;
- 4) категорії діалектики, найважливішими з яких є сутність і явище, зміст і форма, причина і наслідок та ін.;
- 5) економічні закони, які є достатньо науково обґрунтованими попередніми дослідниками і виконують пізнавальну функцію при вивченні сучасної економічної системи [10].

Критики "ортодоксального кейнсіанства" протиставили йому теорію раціональних очікувань, що спиралася на класичні уявлення про національний дохід, попит та пропозицію, співвідношенні реальних і номінальних величин, механізми функціонування ринкової економіки.

П. Папковська дає наступні тлумачення поняття "методологія":

- ◆ як найбільш загального (філософського) методу пізнання;
- ◆ як системи методів, які використовуються тією чи іншою наукою;
- ◆ як особливої галузі знань, покликаної слугувати своєрідним джерелом, звідки інші конкретні науки запозичують методи досліджень;
- ◆ як філософського вчення про методи пізнання та практики [19, С. 12].

Далі автор наводить власне визначення методології як вчення про методи пізнання і перетворення дійсності; застосування прин-

ципів світогляду до процесу пізнання, духової творчості і практики [19, С.21]. Для конкретних наук методологія пізнання (дослідження) є сукупністю методів і засобів, спрямованих на рішення поставлених проблем.

Методологія реалізує три функції:

- отримання і створення нового знання;
- перетворення цього знання у вигляді нових понять, категорій, законів, гіпотез, ідей, теорій;
- організація використання нових знань в практичній діяльності [19, С. 23].

З точки зору В. Андрійчука необхідно виділити кілька рівнів методології [20, С. 88.]. А саме три рівня:

- філософську (фундаментальну);
- методологію певної науки;
- методологію наукового дослідження.

Висвітлюючи зміст методології науки автор в своєму підручнику «Економіка аграрних підприємств», підкреслював, що всі науки, в тому числі економічні, є емпіричними, такими, що базуються на достовірних фактах. Тому на першому етапі дослідження економісти використовують індуктивний метод [11]. Таке твердження пов'язане з питанням, яке впродовж історії науки взагалі, а значно пізніше історії економічної науки, було предметом жвавого обговорення, причому нерідко з формуванням протилежних позицій. У будь-якому науковому дослідженні і економічному зокрема особливу роль відіграють принципи методології, під якими розуміються певні визначальні установки суб'єкта пізнання щодо відносності, можливості, допустимості і доцільності застосування, використання того чи іншого методу, тієї чи іншої методики, або ж того чи іншого способу в науково-пізнавальній діяльності, на підставі яких здійснюється оцінювання ступеня істинності отриманої інформації [21, С. 6]. Природа економічних явищ досить складна і специфічна. Це пояснюється тим, що розміри і кількісні їх взаємозв'язки зумовлюються значною різноманітністю факторів, що діють у часі й просторі, з неоднаковою швидкістю і напрямом змін явищ. З точки зору А. Опрі вивчення суспільних явищ повинне ґрунтуватися на наукових принципах, які виходять із знання суті досліджуваних явищ, економічних понять і категорій [22]. Лише за таких умов

можна переходити до вивчення системи економічних показників при дослідженні того чи іншого явища. Почнемо з розгляду питання їх наукової обґрунтованості.

У зв'язку з цим, безумовно, слід звернутися до позиції Ф. Бекона, який в одній із своїх праць розвив основи наукової індукції. По Бекону наука повинна бути раціональною переробкою фактів досвіду, а основою для її висновків будуть положення, засновані на поняттях, добутих за допомогою узагальнень, або індукцією [23, С. 12]. Ним же використане образне порівняння для характеристики ролі метода в науковому пізнанні. Метод – це своєрідний ліхтар, що освітлює шлях, а навіть кульгавий, якщо буде йти з ліхтарем по дорозі, випередить того, хто біжить потемки без дороги.

Як вважає Т. Гайдай філософсько-історичне осмислення розвитку економічної науки дозволяє дійти висновку про те, що з підвищенням її зрілості спостерігається актуалізація науково-методологічної проблематики [24]. Фундаментальною ознакою наукового внеску багатьох економістів-методологів стало те, що їх зусиллями вдалось поставити методологію економіко-теоретичних досліджень на потужний ґрунт сучасної філософії науки. Цьому, з його точки зору, сприяє комплекс ендогенних та екзогенних факторів розвитку науки. Основними ендогенними факторами на думку автора є наступні:

- взаємодія онтологічних та гносеологічних чинників розвитку науки в процесі зростання ступеня її зрілості;
- професіоналізація даної наукової галузі та її подальше поглиблення;
- потужні структурні теоретико-методологічні зрушення в науковій галузі;
- теоретико-методологічні кризи та модернізації в процесі здійснення наукових революцій;
- посилення тенденції до ускладнення та поглиблення структурно-методологічної диференціації, властивої науці сучасного історичного типу [24, С. 8].

До екзогенних факторів, як вважає Т. Гайдай відносить такі:

- розвиток філософії науки та її вплив на способи методологічної рефлексії в певній науковій галузі;

- розвиток епістемології як загальнонаукової методології теоретичного пізнання;
- розвиток та зміни загальнонаукового світогляду дослідників;
- здійснення міждисциплінарних методологічних впливів природничих та суспільних наук, реалізація міждисциплінарних методологічних запозичень, які сприяють розширенню власного методологічного (аналітичного) апарату даної наукової галузі [24, С. 9].

Накопичене знання дозволяє теорії повніше осмислити економічні події, і тоді колишні уявлення перестають влаштовувати вчених як спрощені, що не враховують нововиявлених сторін економічних процесів, виявляються "невідповідності" теорії і реальності. У багатьох випадках "криза" економічної теорії - це проблема невідповідності її передумов і висновків різко змінених обставин.

На початку 1970-х років американські економісти Р. Лукас і Т. Сарджент в спільній доповіді відзначали, що перед дослідниками тепер стоїть лише завдання вирішити, "які залишки тієї інтелектуальної спадщини, яка здобула популярність під ім'ям кейнсіанської революції, можуть бути використані в якості бруксту ..., а які можуть бути повністю забраковані» [25].

Одна з перших і кращих робіт за методологією економічної науки це есе Джона Стюарта Мілля 1836 року [26]. Мілля був переконаним емперистом і вважав, що економіка - наука загадкова. До речі, з даним глобальним висновком і сьогодні може погодитися переважна більшість економістів. З точки зору Мілля економічні висновки, рідко піддаються перевірці і іноді здаються бездоказовими. Крім того, конкретні передбачення, засновані на економічній теорії, бувають неточними, а бувають і відверто помилковими.

Він також відмічав, що «Виробництво, річ не незмінна, а яка все збільшується. В тих випадках, коли погані установи або низький рівень розвитку ремесел не стримують виробництво, його продукт, як правило, має тенденцію до збільшення; тенденцію, котра стимулюється це тільки бажанням виробників примножити власні засоби споживання,

але і зростаючої кількості споживачів. Ніщо в політичній економії не може бути важливіше за встановлення закону цього збільшення виробництва, вияснення умов, яким підлягає цей закон, і вирішення питання про те, чи існують які-небудь практичні межі дії цього закону і які вони» [27, с. 225]. Для нього безсумнівним було те, що помилкові думки про ті чи інші проблеми в економічній теорії можуть приносити (і приносять) немало шкоду в дійсності [28, С. 199].

На думку Мілля, базові передумови економічної науки пов'язані або з психологією, або з технічними закономірностями, такими як, наприклад, закон спадної віддачі, і в цьому випадку вони засновані безпосередньо на результатах експериментів. Тому, як вважає Мілля, висновки економістів треба приймати з обережністю, тому що вони не враховують багато факторів. Економісти повинні бути готові допускати різноманітні перешкоди, а також повинні розуміти, що їх передбачення можуть виявитися абсолютно помилковими, навіть якщо їх теорія в своїй основі вірна.

Макс Вебер також віддав значну увагу дискусії між дедуктивним та індуктивним методами [29]. Він зокрема підкреслював: «Абстрактний» теоретичний метод ще й тепер різко і непримиримо протистоїть емпіричному історичному дослідженню. Прихильники абстрактно-теоретичного методу абсолютно праві, коли вони стверджують, що замінити історичне пізнання дійсності формулюванням законів або, навпаки, вивести закони в строгому сенсі слова з простого ряду положень, історичних спостережень методично неможливо. Для виведення законів - а що це повинно бути головною метою науки, їм представляється без сумнівним - прихильники абстрактно-теоретичного методу виходять з того, що ми постійно переживаємо через людську дійсність... За своїм змістом дана конструкція носить характер утопії, отриманої за допомогою мисленого посилення певних елементів дійсності» [28, С. 348].

Щоб узагальнити вище сказане ми все представили в таблиці 1 для систематизації поняття «методологія».

Таблиця 1

Бачення поняття «методологія» в економічній літературі відомих науковців

Фізіолог І.П. Павлов	«Метод найперша основна річ. Від методу, від способу дії залежить вся серйозність дослідження. Вся справа в гарному методі».
Філософ Л. Фейербах	Крилатий вислів «людину як центр всієї методології».
Філософ Протагор	Вислів «людина - міра всіх речей».
І. Стюарт	Функція методології - передбачити перспективи. Головне завдання методолога - поставити прямі і незручні питання: Що ми робимо? Чому ми це робимо? Робимо ми це правильно?
М. Блауг	Вислів «всі твердження в історії науки мають методологічний підтекст ... і всі твердження про методологію науки точно також мають історичний підтекст»
Дж. Робінсон	Назвала методологію «свого роду скринькою з інструментами».
А. Гальчинський	«Знання основ методології - це ключ для пізнання економічної теорії з середини».
О.В. Колесников	Метод - шлях, спосіб дослідження, викладу.
С.В. Мочерний	Методологія допомагає дослідникам усвідомити загальні закономірності самого процесу пізнання, розкриття істини, її критеріїв.
В.Т. Бусель	Методологія - вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу та сукупність методів дослідження.
Философский словарь за ред. Фролов И.Т.	Методологія - сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів та галузь знання.
Г. Рузавін	Головною метою методології науки є вивчення тих засобів, методів і прийомів дослідження, за допомогою яких здобувається нове знання в науці.
	Методологія вивчає можливості і межі застосування цих методів в процесі досягнення істини, їх роль і місце в пізнанні.
П. Папковська	Методологія – це вчення про методи пізнання і перетворення дійсності.
Ф. Бекон	Вислів «метод – це своєрідний ліхтар, що освітлює шлях, а навіть кульгавий, якщо буде йти з ліхтарем по дорозі, випередить того, хто біжить потемки без дороги».
Таким чином, поняття методології науки вживається в самих різних тлумаченнях. Іноді під методологією розуміється вся філософія взагалі або філософія науки зокрема.	

*Джерело: авторська розробка

Висновки. Поняття методології економічних досліджень в аграрного секторі визначається нами як спосіб дослідження економічних процесів побудований на відповід-

них принципах, прийомах та методах, які віддзеркалюють особливості взаємодіє між людиною та природою при виробництві сільськогосподарської продукції.

Список літератури

1. Павлов И.П. Лекции по физиологии [Текст] 1912-1913 гг. / И.П. Павлов. - М.: Изд. Академии наук СССР, 1952. - 331 с.
2. Фейербах Л. История философии. Собрание произведений в 3-х томах. Т. 1. - М.: 1967. - 326 с.
3. Лаэртский Д. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. / Диоген Лаэртский. М.: Мысль, 1979. - 624 с.
4. Гребнев Л. От "человека в экономике" к "экономике в человеке"? / Л. Гребнев // Вопросы экономики. - 2006.- №46. - С.44-56.
5. Гринуэй Д. Панорама экономической мысли конца XX столетия. В 2-х т. / Д. Гринуэй, М. Блины, И. Стюарт. - С.Пб: Экономическая школа, 2002.- 743 с.
6. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы: учебник / В.С. Степин. М.: Гардарики, 2006. – 384 с.
7. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. – М.: Прогресс, 1986. – 472 с.
8. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій / А.С. Гальчинський // К.: «АДЕФ-Україна», 2010. - 572 с.

9. Колесников О.В. Основы научных исследований. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 144 с.
10. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний // Львів: Світ, 2001. - 416 с.
11. Андрійчук В.Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. - 2016. - №7. - С. 87-94.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. - К.: Ірпек ВТФ "Перун", 2005. - 1728 с.
13. Философский словарь / За ред. Фролов И.Т. М.: Политиздат, 1986. - 590 с.
14. Рузавин Г.И. Методы научного исследования / Г.И. Рузавин // М.: «Мысль», 1975. - 237 с.
15. Алексеев П.В. Философия / П.В. Алексеев, А.В. Панин // 3-е изд., перераб. и доп. - М.: ТК Велби, Проспект, 2005. - 608 с.
16. Степаненко С.В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології) [Текст]: монографія / Степаненко С.В. - К.: КНЕУ, 2008. - 312 с.
17. Геєць В. Політико-економічні засади дослідження сучасного суспільства / В. Геєць // Економіка і прогнозування. - 2015. - №3 - С. 5-13.
18. Суслов И.П. Методология экономического исследования / Суслов И.П. // М.: Экономика, 1983. - 216 с.
19. Папковская П.Я. Методология научных исследований: Курс лекций / П.Я. Папковская // Мн.: "ТОВ "Інформпресс", 2002.- 176 с.
20. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В.Г. Андрійчук. - К.: КНЕУ, 2004. - 684 с.
21. Єрмаков О.Ю. Методологія економічного дослідження аграрних проблем / О. Ю. Єрмаков // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Випуск 3(80), том 2. - 2014. - С. 3-12.
22. Опря А.Т. Науково-методологічні принципи забезпечення надійності результатів дослідження економічних явищ (можливості і обмеження методів статистики) / А.Т. Опря // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. - 2010. - Випуск 1. Том 1. - С. 169-179.
23. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. - М.: Политиздат, 1986. - 590 с.
24. Гайдай Т. Методологічні ознаки історичних типів наукової раціональності економічної теорії у вимірі сучасної філософії науки / Т. Гайдай // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2015. - №11. - С. 6-12.
25. Рудакова И. Основное течение экономической теории: потенциал и научная критика / И. Рудакова // Вопросы экономики. - 2001. - №12. - С. 42-54.
26. Блауг М. Милль, Джон Стюарт. 100 великих економістів до Кейнса / М. Блауг - СПб.: Економікус, 2008. - 352 с.
27. Лукашевич В.К. Философия и методология науки: Учебное пособие / В.К. Лукашевич // Минск: Современ. шк., 2006. - 320 с.
28. Скотний П. Економічна теорія в парадигмі методології позитивізму/ П. Скотний // Вісник Львівського університету. Серія економічна. - 2012.- № 48. - С. 195-202.
29. Макс Вебер. Избранные произведения / Макс Вебер // М.: Прогрес, 1990.- 432 с.

Summary. Various interpretations of the concept "methodology" in the literature sources are generalized. An important role of methodology in the economic science is highlighted and also its main aim is examined. The functions which methodology realizes are defined. The concept of methodology of the economic researches in the agrarian sector is revealed in this article.

The aim of the article is to determine the concept of economic researches methodology in the agrarian sector.

V. Andriychuk defines the concept of methodology – there is not any interpretation in the literature sources including reference books, which can be explained by its complexity and polysemy. In a big interpretative dictionary by V.T. Bussel the concept "methodology" is explained from two visual angles. The first position interprets it as a study about a scientific method of perception and transformation of the world, and the second as a collection of research methods which is used in any science according to the peculiarity of a perception object. In "Philosophy Dictionary" the methodology is characterized as 1) a totality of perceptive measures, methods, ways which are used in any science; 2) the field of knowledge which learns the ways, backgrounds and principles of arrangement of cognitive and practical and reform activity".

We define the concept of methodology of economic researches in the agrarian sector as a way to investigate economic processes on the appropriate principles, ways and methods, which reflect the peculiarities of interaction between a person and nature while producing agricultural products.

Thus, the concept of methodology of science is used in a variety of interpretations. Sometimes the whole philosophy in general philosophy of science in particular is understood under methodology. Of course, methodology is most closely associated with philosophy, because exactly philosophy is the ideological basis of any methodology. At the same time V. Andriychuk emphasizes that a separate section (sections) about methodology is neither in philosophy nor in other sciences separated, as the study which must have such inherent properties as consistency, integrity, logic and structuring.

Keywords: methodology, postulate in science, economics, methods of perception, production, reality transformation, perception process, spiritual creation, research methods, practice.